

ORGANIZAREA MUZEULUI SĂTESC DIN COMUNA LUCIENI, JUDEȚUL DÂMBOVIȚA.

Marian IACOB*
Mihai-Claudiu NĂSTASE**

Abstract:

In the Summer of 2007 three specialists from „Princely Court” National Museum Complex - Târgoviște organized a permanent exhibition in the Cultural Center of Lucieni village.

The artifacts meant to be part of this exhibition were collected from local villagers by a team of students led by professor Emilian Stan in the previous years.

The exhibition planning, the themes for all three rooms, designed to hovel the exhibits, the photos and the graphics, were organized and implemented by conservators: Marian Iacob and Mihai-Claudiu Năstase and referent Iuliana Bor. There was also organized a small storeroom for the items that were not used for the main exhibition.

Our activity was not only about the arrangement of the artifact but also included a brief inventory of traditional architectural houses still standing in Lucieni and interviews with local craftsmen such as a carpenter, a hammer-smith and a wicker craftsman about the importance of their occupations in the past and the difficulties to preserve them and more to pass these crafts to the young generation.

This paperwork illustrates the progress of our activity, pointing on difficulties and achievements.

Finally, we consider that other villages from Dâmbovița County should collect and in this way preserve the items and other kind of memories belonging to the traditional rural culture.

From this point of view, Lucieni is a path breaker and therefore a forerunner.

În vara anului 2007, în urma semnării unui contract de colaborare între Primăria comunei Lucieni și Complexul Național Muzeal "Curtea Domnească" - Târgoviște, a fost organizat, într-o parte a etajului fostului Cămin Cultural, renovat și modernizat, un mic muzeu sătesc.

La realizarea expoziției permanente a muzeului sătesc Lucieni au participat muzeograful: Marian Iacob și Mihai-Claudiu Năstase, împreună cu referent Iuliana Bor.

Amenajarea muzeului reprezenta doar o componentă a unui proiect mai amplu menit să dea fostului Cămin Cultural o față nouă, locația fiind gândită ca un centru cultural al comunei care, pe lângă muzeu mai găzduia și biblioteca, un laborator informatic și o sală multifuncțională pentru spectacole și alte evenimente. Inaugurarea acestui centru cultural s-a dorit să coincidă cu aniversarea a 556 de ani de la prima atestare documentară a satului Lucieni. Aceste considerente au făcut ca timpul efectiv

* Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște, Str. Justiției, nr. 7, Târgoviște, jud. Dâmbovița.

** Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște, Str. Justiției, nr. 7, Târgoviște, jud. Dâmbovița.

pe care l-am avut la dispoziție pentru gândirea și punerea în practică a planului expozițional să fie unul foarte scurt - 15 zile, având în vedere faptul că trebuia să organizăm o expoziție pornind de la o colecție rezultată din donațiile făcute de locuitorii comunei la inițiativa profesorului Emilian Stan, ajutat de inimosul colectiv de elevi ai Școlii Lucieni.

Sarcina colectivului care a lucrat la amenajarea expoziției nu a fost deloc ușoară din cauza multiplelor activități care trebuiau desfășurate: propunerea unui circuit de vizitare, întocmirea proiectului pentru mobilierul de expunere, amenajarea unui mic depozit, tratarea obiectelor și alegerea celor care urmau să fie folosite în expoziția permanentă, întocmirea graficii expoziției, a posterului și a pliantului de prezentare. Activitatea noastră nu s-a rezumat numai la cele de mai sus ci a cuprins și foto-documentarea construcțiilor tradiționale încă păstrate și foto-interviuri cu meșterii și artizanii din comună. O bună parte a rezultatelor acestor foto-reportaje au fost folosite în realizarea graficii expoziției.

Termenul scurt avut la dispoziție a făcut ca o parte a activităților să se suprapună. Primele dificultăți întâmpinate au fost legate de executarea mobilierului suport pentru expunere. S-a renunțat, din motive obiective, la soluția inițială de a fi realizat pe plan local apelându-se la o firmă care s-a angajat să execute modulele expoziționale integral și la timp.

Pentru început, am discutat cu profesorul Stan ideea principală a expunerii și am încercat să acomodăm cerințele beneficiarilor cu exigențele muzeografice ale expunerii. Următoarea etapă a fost întocmirea unui inventar al colecției, concomitent cu un proces de curățare și tratare a obiectelor. Tot în această etapă s-a conturat și selectarea obiectelor ce aveau să fie folosite pentru realizarea expoziției propriu-zise. Ca un rezultat imediat al acestui proces a apărut necesitatea amenajării urgente a unui depozit în una din cele patru încăperi puse la dispoziție. S-a optat pentru cea mai mică, situată oarecum excentric.

Expoziția a primit titlul: "Oameni. Locuri. Obiceiuri.". Pornind de la obiectele avute la dispoziție am împărțit obiectele selecționate în patru săli cu titlurile tematice: "Casa Mare", "Meșteșuguri", "Lada de zestre" și o sală de trecere unde au fost expuse obiecte ilustrând trecerea de la sat la oraș.

În sala "Casa Mare" am stabilit ca puncte de interes: patul de colț cu textilele sale tradiționale, colțul cu icoana și un vechi război de țesut orizontal, înconjurat de vârtelnițe, sucale, vătale etc.

Sala "Meșteșuguri" a încercat să ilustreze câteva ocupații tradiționale în comună: prelucrarea răchitei, fierăria, dogăria și tâmplăria, creșterea oilor și prelucrarea lânii. În sală sunt expuse și două costume populare din zonă. Pentru ilustrarea ocupațiilor tradiționale dar și ca și un gest de recunoștință față de meșteșugarii locali care au donat uneltele specifice dar și alte obiecte grafice sălii le este dedicată.

În sala "Lada de zestre" au fost expuse textilele de port și de interior din țesături fine, lucrate atent, cu un deosebit efect estetic, adăpostite în lăzi de zestre pictate, provenite din Sudul Transilvaniei, cumpărate de săteni la târguri.

Am întâmpinat anumite dificultăți și din cauza dorinței beneficiarilor ca fiecare om care a donat ceva pentru realizarea muzeului să-și vadă obiectul expus la inaugurare ceea ce, desigur, era imposibil. Am ajuns la o soluție de compromis. Obiectele interesante ce nu și-au găsit locul în expoziție au intrat în micul depozit amenajat și urmau să fie folosite pentru înprospătarea periodică a expoziției sau chiar pentru

reorganizarea ei.

Nevoia de a îmbogăți expoziția dar nu numai din acest motiv am foto-documentat treizeci de locuințe și gospodării și am intervievat meșterii locali încă activi. În această documentare am inclus și părți ale gospodăriei țărănești tradiționale: grajduri, fânare, garduri și împrejmuiri, fântâni, cuptoare, sobe tradiționale. Am acordat o atenție deosebită elementelor constructive din lemn, utilitare sau decorative, atât pentru locuință cât și pentru anexe.

Un capitol separat l-au constituit cele două biserici, cea din Lucieni și a doua din cartierul Ciurari. Inventarul fotografic a inclus un set de fotografii de ansamblu, detalii ale crucilor medievale, ale monumentelor și ale crucilor eroilor. Acestea au fost folosite pentru a îmbogăți colțul dedicat icoanei populare. Nu am neglijat nici troițele din comună care au fost și ele incluse în această foto-documentare a spiritualității rurale.

Profesorul Emilian Stan a cules informații de la persoanele vârstnice despre existența, chiar și în secolul al XIX-lea, a bordeielor cu tainiță. Tainița era amplasată în spatele încăperii principale a bordeiului și avea o intrare secretă direct din acoperișul acestuia. În tainiță se păstra zestrea fetelor, surplusul de produse și, în general, orice obiect valoros. Tainițele, nefiind realizate din lemn, ofereau protecție chiar și în cazul incendiilor, unicul acces fiind trapa din acoperiș. Bordeiele cu tainiță se grupau mai ales în partea înaltă a satului, grupate în poieni și înconjurate de pădure.

O dată cu tragerea la linie a satului Ciurari la mijlocul secolului al XIX-lea, bordeiele cu tainiță au dispărut.

Azi se păstrează, în stare mai bună sau mai rea, numai clădiri supraterane, cele mai vechi sunt cele monocelulare, ele dezvoltă, spre Sud sau Vest, o prispă joasă. Decorul sobru și elementele din lemn de dimensiuni mari le sunt caracteristice, totuși există și construcții cu o singură încăpere, acum în general nefolosite sau folosite ca anexe, făcute din vârghele sau grădele. În interiorul uneia din casele cu o singură cameră, "casa Banu Mărăcine" - după numele fostului proprietar, am găsit o sobă cu vatră liberă. Altă casă monocelulară, aparținând familiei Podaru, adăpostea lângă vatră un coș foarte mare, liber la nivelul podului, folosit ca afumătoare.

Ulterior acestor construcții, au apărut și casele cu mai multe încăperi. Majoritatea erau alcătuite din tindă și două camere. Prispă și foișorul ocupau de regulă o latură a locuinței, cea mai înșorită, spre Sud, dacă amplasarea locuinței față de stradă și vecini permitea acest lucru.

Târziu, la sfârșitul secolului al XIX-lea, în Lucieni s-au construit primele case cu etaj, făcute în întregime din cărămidă, cu elemente funcționale și de decor orășenești, așa cum sunt casele Vasile Georgescu, de la 1900 și casa bibliotecarului Petre Nicolae Ungureanu, bibliotecar la Universtitatea București. În casa acestuia am descoperit și o impresionantă colecție de cărți în special din perioada interbelică.

Casele mai noi au frecvent unul, mai rar două etaje, ele fiind de fapt adaptări ale unor modele orășenești. Majoritatea, reușite estetic și funcțional, preiau în gospodărie și anexele cu motive și detalii țărănești tradiționale.

În afara gospodăriilor cu destinația de locuințe, în ultimii ani au fost construite mai multe magazine sătești, majoritatea construcțiilor noi amplasate la limita trotuarului. Alături de clădirile administrative și culturale reparate și modernizate și de locuințele noi ele formează grupul de construcții cu funcțiuni și utilități moderne, orășenești. Decorul exterior al caselor noi este realizat de meșteri zidari locali, cele mai cunoscute fiind cei din familiile Savu și Matei. Un documentar fotografic al caselor a fost folosit

în muzeu în sala dedicată lăzii de zestre și în sala meșteșugurilor.

Am căutat ca sala dedicată meșteșugurilor să fie ilustrată atât cu meșterii încă în viață cât și cu instantanee din atelierele lor. Am întocmit interviuri și inventare fotografice ale uneltelor și metodelor de lucru caracteristice fiecărei meserii care este încă practică în comună. Pentru ocupațiile casnice, în special țesutul, am avut un număr mai mare de informatori, unii specializați în confecționarea de textile de port, alții în producerea textilelor utilitare și decorative de interior. Prelucrarea și țesutul la război a fibrelor de origine vegetală sau de origine animală era o ocupație exclusivă a femeilor și a fetelor. În perioadele de timp rece, când nu se mergea la câmp, aceasta devenea principala activitate meșteșugărească. Această activitate trebuia să asigure textilele gospodărești și o parte importantă a hainelor de lucru și de sărbătoare. Cu timpul, după înmulțirea pânzeturilor și a hainelor țesute industrial, războiul de țesut a devenit mai rar, fiind folosit în ultima vreme la producerea unor textile utilitare de interior, înguste, numite preșuri sau punți și ele tot mai rare, fiind înlocuite de abundența de textile de fabrică. Am reușit să găsim mai multe războaie de țesut, unul dintre ele, cu toate accesoriile lui este expus în sala muzeului cu tema "Casa mare".

În sala "Meșteșuguri" și-a făcut loc atât prin obiecte cât și prin fotografii vechi, alb-negru, mărite și prelucrate o altă importantă ocupație locală - oieritul, ocupație mult restrânsă în prezent mai ales pentru că lâna a devenit o marfă destul de greu de vândut dar și pentru că țesutul tradițional s-a restrâns și el foarte mult în ultimele decenii.

A luat în schimb amplasarea, o dată cu apariția și răspândirea mobilelor orășenești furniruite, o ocupație casnică de la oraș, croșetatul unor acoperitori pentru masă, noptiere, chiar scaune. Această activitate a cunoscut un vârf în deceniile șase și șapte ale secolului trecut concomitent cu înființarea în comună a unei secții a Cooperăției Meșteșugărești.

Meșterul Radu C. Marin este prezent în muzeul sătesc prin împletiturile din răchită, dogăria și tâmplăria sunt reprezentate de meșterul Ion Ungureanu iar pentru fierărie și potcovărie îl menționăm pe Nelu Dinache. Ei reprezintă trei meșteșuguri tradiționale, care rezistă încă în satul nou.

Meșterul Radu Marin, care a făcut împletituri de răchită toată viața, ne-a povestit chiar că nu poate să facă față comenzilor, în special de coșuri, care sunt folosite pentru transportul produselor câmpului. Meșterul deplânge faptul că nu are cui să-i încredințeze meșteșugul, situație simptomatică lumii rurale contemporane. Fiul său a ales să lucreze în industrie și până în acel moment nu găside niciun tânăr din sat care să vrea să deprindă meșteșugul și să-l ducă mai departe.

În final, activitatea s-a concentrat pe realizarea afișului și a pliantului de prezentare a noului muzeu sătesc din Lucieni. De asemenea s-a întocmit un registru inventar care a fost predat viitorului custode al muzeului. Am inclus în această etapă finală și un instructaj făcut viitorului custode și profesorului Emilian Stan cu privire la viitoarele donații pe care muzeul le poate primi, la elementele minime de conservare ale acestora, la condițiile asigurării microclimatului expoziției.

Cu siguranță multe comune din județ au potențialul realizării unor colecții care să permită amenajarea unor puncte muzeale etnografice. Din acest punct de vedere considerăm că muzeul etnografic din Lucieni este un precedent binevenit.

Pentru noi cei care am lucrat la amenajarea expoziției, un asemenea demers într-o comună cum este Lucieni, cu importante elemente de urbanizare, a fost o experiență utilă și a reprezentat, probabil, ultima posibilitate de a colecta și de a expune obiecte caracteristice vechii culturi țărănești tradiționale.

1. "Casa mare" – pat de colț; 2. "Casa mare" - războiul de țesut. 3. "Lada de zestre" - ladă de zestre pictată. Textile diverse.

1. "Meșteșuguri" – costume tradiționale de bărbat și femeie. 2. "Meșteșuguri" – ceramică de uz comun. 3. Clasa a VII-a (în 2007) și profesorul Emilian Stan, inițiatorii colecției care a stat la baza organizării muzeului.